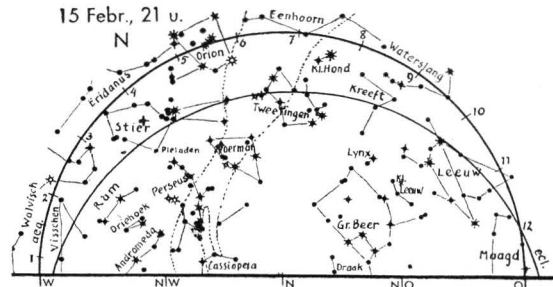
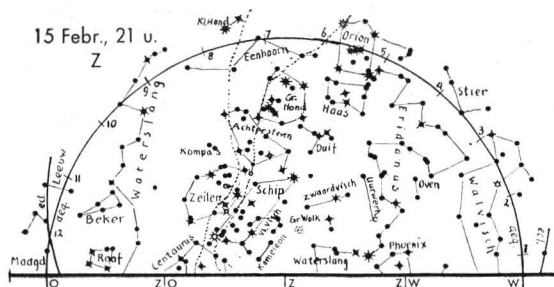

Een kleine hoop steenen — steenen tot de grootte van een kippenei — wordt besmeurd met den inhoud van eenige rotte eieren. De minjawak, blijkbaar door den lieflijken geur aangelokt, beruikt en belikt deze hoop en gaat er ten slotte toe over de steenen één voor één in te slikken. Het gewicht in de maag verhindert het dier om zich snel genoeg uit de voeten te kunnen maken, als de op den loer gelegen hebbende personen met stokken komen aangerend om den minjawak dood te knuppelen. Het is mij niet bekend of men ook elders in Indië weleens volgens deze methode te werk gaat bij de jacht op varanen. Weet iemand anders daaromtrent meer van af?

Medan, September 1938.

J. C. VAN DER MEER MOHR.

DE STERRENHEMEL IN FEBRUARI

STERRENGROOTTEN: 0 en 1 *, 2 *, 3 *, 4 • ; veranderlijk o

GELDIGHEID DER STERRENKAARTJES:

15 Oct.	15 Nov.	15 Dec.	15 Jan.	15 Febr.	15 Mrt.
5 u.	3 u.	1 u.	23 u.	21 u.	19 u.

Aan het begin van iedere maand gelden zij één uur later, op het einde één uur vroeger.

MAANPHASEN: V.M. 4 Febr.; L.K. 11 Febr.; N.M. 19 Febr.; L.K. 27 Febr.

PLANETEN. — MERCURIUS komt in bovenste conjunctie op 19 Febr. en wordt op het einde der maand misschien als avondster zichtbaar (ondergang 18,8 u.).

VENUS, als morgenster, komt te 3 u. op en staat in de Schutter.

MARS verplaatst zich door de Schorpioen en komt op omstreeks 1 u.

JUPITER, in de Waterman (R. K. 22,8), gaat al vóór 20 u. onder en wordt op het einde der maand onzichtbaar.

SATURNUS gaat op 1 Febr. onder te 22,1 u., op den 28sten te 20,5 u. (R. K. 0,9 in de Visschen).

Leersum.

S. W. VISSER.

KORTE MEDEDEELINGEN

Kikkerlarven in Nepenthes-bekers. — Naar aamleiding van de opmerkingen van den heer TOXOPEUS over zijn vondst van kikkerlarven in de bekens van een *Nepenthes*-soort, in de November-aflevering van dit tijdschrift (jrg. 27, 1938, blz. 197-199), wil ik gaarne de aandacht van hem en andere lezers van *De Tropische Natuur* vestigen op de volgende passage bij BECCARI, „Wanderings in the great forests of Borneo”, blz. 96, welke mij toevallig onder de oogen kwam:

„In the pitchers of *Nepenthes Veitchii* from the summit of Santubong, in addition to the usual drowned insects, most of them more or less putrid, I once found quite a mass of frog-spawn. It would be extremely interesting to know whether some casual frog, having by chance discovered this receptacle full of water, deposited her eggs in it, or whether some particular species may not perhaps exist which makes a practice of so doing.”

Bandjermasin.

Dr W. KERN.

Over Olifantshoopen. -- Januari en Februari zijn de vruchtenmaanden in het gebied tusschen de Batanghari en de Boekit Tigapoeloeh in Djambi. In de oude ladangs vinden we dan volop verschillende doekoe-soorten, mangistan en ramboetan. Verspreid door het bosch geuren troepjes doerian-boomen, en langs de breede dierenpaden, die dwars het bosch doorsnijden, staan groote ambatjans (wilde mangga) en tempedak (wilde nangka).

Veel dieren trekken dan ver het bosch in en we vinden overal sporen van groote kudden varkens en kleine troepjes olifanten, terwijl ook tijgers in deze maanden tot diep in de rimboe doordringen. De doerians trekken ook de inboorlingen aan, en waar een aantal boomen bij elkaar staan, vinden we dikwijls verlaten Koeboehutjes. In de buurt van de kleine doesoens gaan ook jonge Djambiërs het bosch in, om gedurende een of twee maanden het vermoeiende handwerk „noengoe doerian” uit te oefenen.

Begin Maart is dit luilekkerland uitgeput, en verlaten de varkens en de olifanten, de Koeboes en de orang kampong het oerbosch weer.¹⁾ De varkens en de olifanten trekken „ke laut”, zooals de inlanders hier zeggen. Daarmee wordt niet bedoeld, dat ze de Tigapoeloeh heuvels over zouden trekken, want onder *laut* verstaan de Djambiërs elk breed water, in dit geval de Batanghari rivier. De varkens trekken vooral naar rubberbosschen, terwijl de olifanten langs de grens van bosch en bloekar schijnen te stroopen.

Eind Maart zien we in het bosch de resultaten voor de verspreiding der planten. Om elk Koeboehutje is het een gedrang van jonge doerianplanten. Alle olifantshoopen dragen ook kiemplanten, eveneens voornamelijk van doerian. Maar daarnaast komt ook veel ambatjan voor. De groote bruinpaarse kiembladeren van deze vrucht zijn buitengewoon fraai en lijken uit de verte op groote bloemen (zie fig.).

Een paar maanden later is hiervan niets meer over. Het hooge bosch schijnt te donker te zijn om voldoende levensvoorwaarden aan de kiemplanten te bieden, en voorzoover ik het na kon gaan, sterft — behalve langs een paar kunstmatige rintissans — alles weer binnen enkele maanden af.

¹⁾ Vgl. dit tijdschrift. jg. 23, 1934, blz. 119—120.—Red.

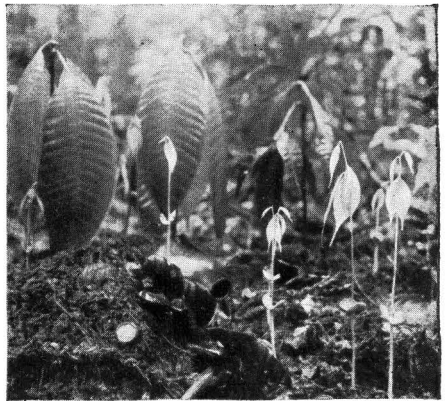
RUTTEN.

Waarom groeit rubber naar het Noorden scheef? — In jg. 1938, blz. 155-161, beschreef

ik het scheefgroeien van bepaalde cloonen van kina. Het was me toen reeds bekend, dat ook rubber scheefgroeit, echter vermoedelijk ook weer alleen bepaalde cloonen. Het verschijnsel is minder opvallend dan bij kina, maar een vrij groot aantal waarnemingen op Java en Sumatra toont aan, dat het als zoodanig met absolute zekerheid vaststaat (zie fig.). De richting is naar het Noorden of Noordoosten! De heer J. H. WISSE, Dja. loepang, Soebang, deelde mij zelfs mede, dat er in de praktijk rekening mede gehouden moest worden. Op zijn onderneming moest een telefoonlijn, die langs een Oost-West loopenden weg langs den Zuidkant van dien weg was aangelegd, naar de Noordzijde van den weg verplaatst worden, omdat de storing door de naar het Noorden over de telefoonlijn groeiende rubberboomen te hinderlijk werd.

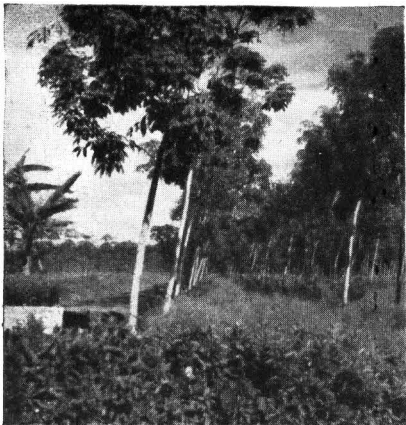
De verklaring, die voor het scheefgroeien der kinaboomen is gegeven, schijnt bij rubber, voor zoover ik thans weet, niet op te gaan. Want ter Sumatra's Oostkust groeit de rubber eveneens in gemiddeld NO.-richting! Mogelijk moet voor rubber een andere verklaring gevonden worden.

Daarvoor zijn echter zooveel mogelijk gegevens noodig en daarom werd deze korte mededeeling geplaatst. Reeds mocht ik verschillende opgaven ontvangen.

Kiemplanten van doerian (voorgrond) en mangga, op excrementen van olifanten in Djambi.

[foto Rutten.]

In noordelijke richting scheefgegroeide rubber (Moeara bij Buitenzorg).
[foto van Steenis.]

om werd deze korte mededeeling doch deze zijn nog niet voldoende.

De volgende gegevens zijn gewenscht:

Plaats en ligging (vlak of glooiend) van het terrein; is het een zaadtuin of oculatie-aanplant; ouderdom van den tuin; naam van de gebruikte cloon, indien bekend; in welk jaargetijde worden de geoculeerde stumps geplant; is er een vaste regel voor de plaats (kompasrichting!) wáár het oog op de stump komt te zitten in den definitieven aanplant; naar welke windrichting staan de boomen scheef (lieft op 15° nauwkeurig); hoe groot wordt de gemiddelde hoek van scheefgroei met de loodlijn geschat?

U ziet, ik vraag geïnteresseerden het hemd van het lijf, maar ik brand ook van verlangen een oplossing te vinden voor dit zoo algemeene, doch verre van bekende verschijnsel.

Aarden buizen in Djambi. — In aansluiting aan mijn aantekeningen over het voorkomen van aarden buizen in de Gajo-landen (jg. 1937, blz. 190) kan ik thans een zeer aardige aanvullende mededeeling doen over het voorkomen van gelijksoortige buizen in Djambi op grond van waarnemingen van Dr M. RUTTEN. Ook Dr RUTTEN is er in geslaagd een dier in een nog dichte buis te bemachtigen en dat lijkt volgens het oordeel van den heer M. A. LIEFTINCK volkomen op de door mij buitgemaakte cicade-larve. Intusschen deelt laatstgenoemde mij mede, dat het niet mogelijk is de larven van deze cicaden te determineeren; men is al blij, als men de volwassen dieren uit elkaar kan houden. In ieder geval behooren beide larven tot de groep van groote cicaden, wier geschreeuw men 's middags in het bosch wel eens verwenscht.

Dr RUTTEN deelde nog mede, dat tijdens zwaren regentijd de open buizen wel weer eens dicht kunnen „smelten”, ook al weer een reden, dat men zelfs in dichte buizen soms geen dier aantreft.

Intusschen is me bij toeval gebleken, dat het maken van aarden buizen door cicaden-larven wel degelijk bekend is. A. D. IMMS, General Textbook of Entomology, 2nd ed. 1930, blz. 355-6, vermeldt, dat bij *Cicada septendecim*, een Amerikaansche soort, wier levenswijze waarschijnlijk wel het best bekend is, „onder zekere omstandigheden” de pupae (laatste larf-stadium) ca 10 cm hooge aarden buizen kunnen vervaardigen, in welke zij verscheidene weken boven den grond leven, alvorens als volwassen insect te voorschijn te komen. IMMS schrijft, dat er verschillende verklaringen zijn gegeven voor deze bouwwerken. „Het is mogelijk dat in bepaalde streken sommige individuen vóórtijdig de aardoppervlakte bereiken en dan ter beschutting aarden buizen bouwen, welke dienst doen, totdat de larven volkomen wasdom bereikt hebben. Er zou een relatie bestaan tusschen het voorkomen der aarden buizen en een plaatselijk abnormaal hooge temperatuur; de aarden buizen der Amerikaansche soort zouden speciaal talrijk zijn in streken waar gebrand is”.

Ten opzichte van de thans van N. en M. Sumatra bekende, door cicaden gebouwde, aarden buizen zou ik een verklaring in het midden willen laten. Ze worden zoowel aan boschranden als in absoluut ongerept, schaduwrijk, primair loofbosch aangetroffen, waar geen sprake geweest is van brand. Trouwens, aan de boven gegeven „verklaring” van IMMS is ook nog iets eigenaardigs: men vraagt zich namelijk af, waarom onvolwassen larven, die voortijdig de aardoppervlakte bereiken, niet weer schielijk in hun gang terugkruipen.

Er is een opvallend verschil tusschen de door IMMS afgebeelde Amerikaansche aarden buizen en die uit Sumatra en wel dit, dat de Amerikaansche soort aan den voet van de buis een opening maakt om naar buiten te komen, terwijl in Sumatra de aarden buizen altijd, zoowel in Djambi als de Gajolanden, aan den top geopend worden. Misschien zal in een ver verschiet de biologie dezer dieren nog eens volledig aan den dag komen.

Herbarium, Buitenzorg.

VAN STEENIS.

AANGEBODEN

De Trop. Natuur, jg. 7 (1918), 8 (1919), 9 (1920), compleet met index, geb., prijs per jg. f 4.— excl. porto. Losse nummers: jg. 3 (1914), index en afl. 2, 3 en 4, samen voor f 1.50 excl. porto.

GEVRAAGD

De Trop. Natuur, afl. 1 van jg. 3 (1914).
Ghijselsweg 6, Bandoeng.

E. JACOBSON.